

FRANJEPORIEZWAM

Kees Roobeek

Loop 21, 1862 JG Bergen NH

Roobeek, C.F. 2009. Six years of *Polyporus tuberaster* from a sclerotium. *Coolia* 52(1): 36–38.

Sclerotia of the Tuberous Polypore, *Polyporus tuberaster*, can produce fruitbodies over many years. The author describes the fructification history of a sclerotium of this species that he buried in his garden in June 2003. Fruitbodies were produced in several years during periods of warm, dry weather. Interestingly, the sclerotium was found not to lose much weight over the years.

De Franjeporiezwam (*Polyporus tuberaster*) is een saprofiet die op diverse soorten loofhout groeit en witrot veroorzaakt. De zwam komt voor in West-Europa en Noord-Amerika en wordt in ons land vooral op de wat rijkere gronden aangetroffen. Op dode takken vormt de Franjeporiezwam kleine vruchtlichamen met hoeden van soms maar enkele centimeters doorsnede, maar op grotere stukken dood hout, zoals stammen en stronken, worden grotere vruchtlichamen gevormd, die soms veel op Zadelzwammen (*Polyporus squamosus*) lijken. De Franjeporiezwam kan soms bij een rijke voedselbron een sclerotium vormen.

Vondst

Tijdens een avondexcursie in mei 2003 meende ik in een stuk vochtig binnenduinrandbos met iepen en essen een Franjeporiezwam te zien staan, maar gezien het gezelschap kon ik toen niet met goed fatsoen materiaal verzamelen. Twee dagen later ben ik naar de bewuste plek teruggegaan om dit alsnog te doen, voor microscopisch onderzoek. Van de paddenstoel restten helaas alleen nog enkele stukjes van de steel met hierbij enkele naaktslakken, die

Figuur 1. Franjeporiezwammen in de tuin. (Foto: Kees Roobeek)

waarschijnlijk de rest van het vruchtlichaam al hadden verorberd. Ik stond er wat beteuterd bij te kijken en gelukkig herinnerde ik mij een foto uit “Paddestoelen in Flevoland” (van Zanen et al., 2000), waarin de Franjeporiezwam stond afgebeeld met een sclerotium. Met mijn zakmes begon ik op de plek van de resterende steel wat te graven en stuitte op enkele centimeters onder het oppervlak op iets hards met een bruinzwarte korst, dat ik eerst toeschreef aan resterende wortels van een boomstronk waar de Franjeporiezwam naast stond. Bij wat verder blootleggen bleek het echter wel degelijk om een sclerotium te gaan en wel een behoorlijk groot exemplaar. Na een half uurtje doorwerken met alleen mijn mes als werktuig had ik een raapvormige zwartbruine knol van ca. 20 cm hoog en ruim 15 cm breed gerooid. De keukenweegschaal thuis wees 2450 gram aan.

Sclerotia

De afmetingen van de sclerotia van de Franjeporiezwam kunnen afhankelijk van substraat variëren van vuistgroot tot het formaat van een voetbal en ze kunnen een gewicht van meer dan 10 kg bereiken (Jahn, 1980). Een flink deel van het gewicht wordt ingenomen door allerlei bodemmateriaal dat door de hyfen als het ware wordt ingekapseld. Het eigenlijke sclerotium bestaat binnenin uit witte hyfen en een zwart-bruin gesclerotiseerde buitenzijde. Deze ‘zwamknollen’ waren al heel lang bekend uit Zuid-Europa, waar zij werden verzameld om thuis opgepot te worden. Onder de juiste condities verschenen er dan nieuwe vruchtlichamen, die een gewilde aanvulling waren op de dagelijkse pot. In ons land werd pas in het begin van de vorige eeuw voor de eerste maal een sclerotium van de Franjeporiezwam gevonden (van der Lek, 1921) en sindsdien zijn er diverse vondsten gedaan. De vorming van deze sclerotia wordt gezien als een aanpassing om ongunstige weersperiodes te overleven en pas dan te fructificeren als de omstandigheden gunstig zijn.

In de tuin

Gewapend met deze kennis heb ik op 2 juni de reuzenaardappel in mijn achtertuin gepoot met de bovenzijde enkele centimeters onder het oppervlak, dus ongeveer op gelijke wijze als ik

Figuur 2. Kris Roobeek met sclerotium en twee vruchtlichamen van de Franjeporiezwam. (Foto: Kees Roobeek)

het sclerotium had aangetroffen. Op 7 augustus 2003 verscheen er op de bewuste plek, ondanks het warme en droge weer, tussen de gele helmblomen een verse Franjeporiezwam als bewijs dat het inderdaad een sclerotium van deze paddenstoel betrof. In twee nachten maakten de slakken korte metten met de paddenstoel. In de veronderstelling dat het sclerotium nu wel zou zijn weggeteerd, heb ik de plek in de jaren hierna niet meer in de gaten gehouden.

Op 20 juli 2006 zag mijn vrouw twee paddenstoelen achter in de tuin. Wat bleek, er stonden nu op de betrokken plek twee Franjeporiezwammen. Opvallend detail hierbij was dat de vruchtlichamen weer verschenen tijdens een periode met zeer warm en droog weer. Toen de vruchtlichamen na enkele dagen door de aanhoudende droogte verschrompelden, was ik nieuwsgierig naar wat er nu nog restte van het sclerotium. Tot mijn grote verbazing bleek de knol er nog ongeveer gelijk uit te zien als in 2003. De weegschaal stopte nu weliswaar op 2270 gram, maar dat was dus slechts 180 gram lichter in drie jaar. Vervolgens heb ik het sclerotium weer teruggezet op dezelfde plaats in de tuin, nieuwsgierig of er nog een vervolg zou komen. In 2007 hield ik de plek goed in de gaten, maar er verschenen geen Franjeporiezwammen. Eind mei 2008, weer na een periode met warm en droog weer, verschenen er wel weer twee vruchtlichamen en heb ik het geheel opnieuw uitgegraven (zie figuur 2) om te wegen. Inclusief de vruchtlichamen bleef de wijzer staan op 2600 gram. De variatie in gewicht wordt ongetwijfeld veroorzaakt door het vochtgehalte. Het sclerotium neemt in regenrijkere tijden vocht op uit de grond en kan dit dan vasthouden om later te fructificeren.

Hoe lang nog?

Op het moment van verzamelen was het sclerotium minimaal één jaar oud en groeide er al een Franjeporiezwam op. Het afgelopen voorjaar was het sclerotium dus al minimaal zes jaar oud en gezien het formaat en gewicht nog weinig veranderd in al die jaren. Jahn (1980) noemt een soortgelijk ervaring als hierboven beschreven. Ook hierbij werd een sclerotium in een tuin begraven en gevolgd en verschenen er na vijf jaar nog steeds vruchtlichamen.

Het geheel heb ik natuurlijk weer teruggezet in de tuin en mogelijk kan ik nog enkele jaren met Franjeporiezwammen tegemoet zien.

Friedjof van de Bergh bedank ik voor de hulp bij het verkrijgen van literatuur.

Literatuur

- Jahn, H. 1980. Der Sklerotien-Porling, *Polyporus tuberaster* (Pers. Ex. Fr.) Fr. (*P. lentus* Berkeley). Westfälische Pilzbriefe XI (7): 125–144.
- van der Lek, H.A.A. 1921. Mycologische aantekeningen. IV. *Polyporus tuberaster* in Nederland. Meded. Nederl. Myc. Ver. 11: 85–95.
- van Zanen, G. et al. (red.) 2000. Paddestoelen in Flevoland. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

